

© Фото Віталія Грабара

Наталка Сняданко — авторка романів і повістей, більшість з яких перекладені російською, польською та німецькою мовами. Її твори неодноразово потрапляли до списку бестселерів Польщі та 2011 року були відзначені премією імені Джозефа Конрада, стали безпрецедентним явищем в українській прозі!

Любовний трикутник, драйвовий Берлін, прості людські переживання, пошуки кращого життя і пошуки себе — усе це в новому романі Наталки Сняданко!

Дві подруги дитинства подалися до Берліна в пошуках кращої долі. Сподівання та розчарування нового життя, родинні взаємини та побутові стосунки, драйв, пригоди й пошуки щастя — Соломія і Христина пройшли через це. Негаразди і радощі, що їх ділили навпіл, наблизили їх одну до одної, а згодом відносини двох жінок переросли в почуття, яким вони так і не наважилися дати визначення. Почуття, набагато складніші за звичайну дружбу, почуття, що доповнюють її та роблять особливою. Мабуть, ця історія добігла б свого законного гепі-енду, якби не одне коротке повідомлення кримінальної хроніки в ранковій газеті...

www.trade.bookclub.ua
www.bookclub.ua

ISBN 978-966-14-5689-0

9 789661 456890

Наталка Сняданко

ФРАУ МЮЛЛЕР
не налаштована платити більше

Наталка Сняданко

ФРАУ МЮЛЛЕР
не налаштована
платити більше

КЛУБ
СІМЕЙНОГО
ДОЗВІЛЛЯ

ФРАУ МЮЛЛЕР

не налаштована

платити більше

Наталка Сняданко

ФРАУ МЮЛЛЕР

не налаштована

платити більше

УДК 821.161.2
ББК 84.4УКР
С53

Жодну з частин даного видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Дизайнер обкладинки *Тетяна Коровіна*

ISBN 978-966-14-5689-0

- © Сняданко Н. В., 2013
- © DepositPhotos.com / jumpingsack, konradbak, обкладинка, 2013
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2013
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2013

Помирати до закінчення робочого дня заборонено

У цій книжці немає позитивних героїв. Само по собі це не дивувало б аж так, але у ній немає й героїв негативних. Можливо, тому, що в ній узагалі не знайшлося місця ані для героїв, ані для героїства. Наталці Сняданко вдалося написати надзвичайно людський роман: без зайвих екстрем, пафосу чи сентиментальності.

Із крижаним спокоєм авторка розмотує клубок розповіді, раз у раз ніби перемикаючи камеру з однієї ситуації на іншу, переносючи увагу з ключових подій на позірно неважливі деталі, нюанси, жести. Жодного разу нараторка не зраджує нікого зі своїх улюблених героїв — ані словом, ані відтінком епітета чи простим співпереживанням. Так працюють хірурги і слідчі: відсторонено, точно, результативно. Тому й читач відчувається, ніби людина зі скальпелем і лупою: тут надрізали, тут придивилися, і вже вся історія постає в геть іншому світлі, уже на вчинки Христини дивимося крізь призму її дитинства, її болю і спогадів, які краще б забути. Поступово, сторінка за сторінкою, тема заробітчанства немов розпливається на горизонті, а на передній план виходять прості людські переживання, вічні тривоги й любовні сумніви, ідентичні у всіх точках планети.

А як добре усе починалося! Двіжовий Берлін, любовний трикутник, і — хо-хо! — не просто трикутник, а лесбійське тріо, загадкова смерть, детектив, самогубство, українські емігрантки, раптово побачене в газеті оголошення про жінку, яка викинулася з вікна, передчуття якогось жахливого злочину чи невідвортної трагедії. Словом, було безліч можливостей послизнутися і збитися на манівці провокуванням лесбійською темою, надмірною критикою України й розхвалюванням омріяної Європи, написати, врешті-решт, народницьку сагу про гіркі пригоди української жінки-заробітчанки, яка в цей складний час не здається, не підкоряється долі, а намагається вижити та думає про сім'ю, батьківщину і бла-бла-бла...

Наталка Сняданко успішно обійшла всі підводні рифи, не послизнулася і не впала. Кожна трагедія, як відомо, має людське обличчя. Такою вона є і в цій книжці: Христина і Соломія — це не жінки-інтелігентки з пострадянської країни, яким випало важко гарувати і зазнавати принижень на чужині; це насамперед люди, які живуть, кохають, розважаються, мріють, плачуть, а поміж тим виконують свою буденну працю, яка все одно не стає для них найважливішим у житті. З таким спокоем про страшні речі пише, наприклад, німецька письменниця Герта Мюллер. Так людську поведінку і страхи розкладають по полицях психоаналітики.

Авторка дивиться на трагедію мільйонів українських сімей без надриву: мовляв, нічого ненормального, досвід заробітчанства за кордоном — це просто ще один досвід, до того ж цікавий і часом навіть приємний, бо можна пожити в Берліні, подивитися на інший світ, познайомитися з новими людьми, зрештою — просто змінити своє нудне й застоєне життя. Мабуть, саме завдяки цій природності оповіді героїні роману з кожним реченням стають нам усе ближчими, більш фактурними й різносторонніми. Як живі люди, в яких усього є потроху — і радості, і смутку.

Один поет писав, що «в тексті мають бути стіл і стілець, миска і ложка, і багато різної їжі, щоб люди сіли, поїли і пішли від тебе назавжди». У цій книжці — як і в кожному доброму романі — можна досхочу надихатися різним повітрям, крокуючи з героїнями Берліном чи Венецією, слухаючи Вагнера чи Вівальді, згадуючи дитинство чи ніби збоку придивляючись до рідної затурканої країни, шукаючи зав'язку злочину і поринаючи в таємниці й хитрощі лесбійської любові, проходячи всю процедуру отримання шенгенської візи чи занурюючись у нюанси фрейдистського трактування снів. Дія в романі триває всього один день, але цілком імовірно, що ви прочитаєте його за одну ніч. І це буде одна з найкращих ваших ночей.

Андрій Любка

Біженцеві з Африки, який приплив до Європи
в товарному контейнері, не дали дозволу залишитися,
бо визнали його розповідь про подорож
«занадто монотонною
та позбавленою описів довколишніх краєвидів».

З польської преси

«Сьогодні вранці на Зальцштрассе, поряд із будинком номер п'ять, було знайдено тіло жінки, яка викинулася з вікна третього поверху, попередньо отруївши власницю помешкання — 92-річну Ганну Копириць, — прочитала Христина на першій сторінці газети, що лежала на кухонному столі. — За версією слідства, тіло, швидше за все, належало нелегальній імігрантці з України 32-річній Соломії Кравець. Вона доглядала за жертвою».

Соломія Кравець мешкала з Христиною в одній кімнаті. Ще вчора вранці вони розмовляли за сніданком.

— Як думаєш, що краще передати малому — машинку з пультом чи конструктор? — спитала Соломія.

Христина спробувала увити її струнке тіло з ледь кривуватими ногами й родимкою під правим коліном розпластаним на бруківці Зальцштрассе. Але замість цього пригадувала лише яскраву пачку баченого дорогою в супермаркеті «Лего», яке продавали зі знижкою, і вона навіть намагалася додзвонитися Соломії, щоб спитати, чи купити іграшку. Але не додзвонилася.

Христина ще раз перечитала статтю, ніби сподіваючись, що можна зужити літери, якщо їх перечитувати достатньо часто, і вони поволі розсмокчуться, розпливуться поміж паперовими волокнами, переформатуються у великі чорні квіти

на сіруватому тлі, спалахнуть і випаруються, а тоді все знову стане як раніше — без отруєної бабці та нерівно обведених білою крейдою контурів чужого тіла на бруківці.

Майже машинально Христина повернулася до роботи, відмовившись від звичного перепочинку за кавою та газетою, який дозволяла собі завжди, прибираючи рештки сніданку за мешканцями понеділкової квартири. Її господарі — колишні безробітні, а тепер власники модної крамниці натуральної косметики Беттіна і Рудольф. Обличчя Беттіни було вродливим, попри очевидну неправильність рис. На це обличчя хотілося дивитися — на те, як його задовгий ніс, завеликий рот, занадто випуклі очі раптом складалися в привабливе ціле і світилися тією внутрішньою впевненістю в собі, без якої будь-яка вродливість залишає враження недовершеності, зблякlostі, непримітності. Особливо гарно Беттіні вдавалася посмішка, довкола якої, ніби довкола невидимого магніта, натягувалися й ставали пружними м'язи обличчя, розташовувалися симетрично й правильно, так іноді випростовують спини втомлені касирки в супермаркеті, зловивши на собі уважний і зацікавлений чоловічий погляд. А чоловіки в цей момент теж мимоволі вбирають животи й підіймають руку до волосся, щоб театральним жестом накреслити в повітрі плавну лінію, уздовж якої спадають на чоло чуприни вродливих поетів і акторів. І цей жест залишається незмінним навіть у тих, чії чуприни давно втратили плавність ліній, у тих, чії чуприни ніколи не виглядали так, як у вродливих поетів чи акторів і навіть тих, у кого просто давно немає чуприни.

Рудольф був невисоким блондином із понуро опущеними плечима та вицвілими бровами. На його щоках майже завжди нерівними плямами розливався рум'янець, ніби борщ по скатертині. Коли Рудольф щось говорив, то нама-

гався відвести погляд убік. У нього були жовті зуби та майже безбарвні сіро-голубі очі. Він гриз нігті й губи, але намагався стримувати себе від цього в присутності дітей.

Беттіна і Рудольф закінчили філософський факультет невеличкого провінційного університету й кілька років намагалися знайти роботу за фахом. За цей час у них народилося двоє дітей і вони переїхали з університетського містечка до рідного міста Беттіни. Мати Беттіни розлучилася й виїхала за кордон, як тільки діти досягли повноліття. Христина навіть познайомилася колись із нею — ця дуже затишна й водночас активна жіночка з досі міцним бюстом і пружними сідницями вивчила п'ять іноземних мов, поки сиділа вдома з трьома своїми дітьми. Вона належала до того типу жінок, які ніколи не забувають, скільки ложечок цукру ти додаєш у каву, і, зустрічаючись із тобою вдруге в житті, готують тобі каву, ні про що не питаючи, ніби прожили з тобою багато років. Але чомусь ця їхня напіваавтоматична заповідливість, за яку вони навіть не очікують вдячності, викликає частіше роздратування, ніж захоплення.

— Знаєш, бути домогосподаркою не так уже й погано, — сказала вона. — Уранці позбираєш дітей, відправиш у школу й маєш купу часу для себе. Я люблю читати книги і вчити іноземні мови. — І вона посміхнулася такою ж, як у Беттіни, теплою посмішкою, від якої світло, що просочувалося крізь шиби, почало здаватися яскравішим, а Христина мимоволі випросталася.

Батькові Беттіни, здається, теж більше подобалося сидіти вдома й читати книги, ніж працювати директором будівельної фірми. Тому після розлучення він купив особняк і достроково вийшов на пенсію. А тепер постійно сидів удома. Принаймні, таке враження склалося в Христини, бо за два роки, протягом яких вона в різний час і в різні дні

приходила сюди прибирати, жодного разу не трапилося, щоб він кудись пішов або хоча б збирався. Це був маленький сухуватий дідок із гачкуватим носом. Здавалося, розмовляючи, він бічним зором шукає нірку, куди можна було б утекти й промовчати, якщо співрозмовнику раптом спаде на думку щось запитати.

Мати Беттіни тепер жила у власній віллі біля моря й торгувала нерухомістю.

Беттіна з чоловіком переїхали жити до батька на час фінансових труднощів, але потім залишилися назавсім.

Беттіна та Рудольф виглядали щасливою парою. Вони проводили разом не лише весь час, поки працювали у своїй крамниці, а й вечори. Телевізора у них не було, зате було багато настільних ігор, музичних дисків, фортепіано. Вечорами вони розмовляли, пили чай і читали вголос книги. Рудольф любив грати на фортепіано, Беттіна плела гачком.

Іноді, коли нікого не було вдома, Христина теж дозволяла собі на кілька хвилин сісти за інструмент.

Якщо Рудольф і Беттіна бували вдома, то запрошували Христину випити разом кави, розпитували, як справи, пропонували забрати з собою вже прочитану ранкову газету, питали, чи сподобалися книги, які вона позичала читати попереднього разу, рекомендували нові. Вони ніколи не дивилися на годинник і платили завжди за домовлені чотири години, не перевіряли й того, наскільки якісно витерта пилюка чи помиті вікна. Їх завжди все влаштовувало, і навіть почувалися незручно, коли Христина прибирала, а вони продовжували снідати. Спершу це дивувало її, але потім вона збагнула, що Рудольф і Беттіна належать до того типу людей, яким прибиральниця вдома потрібна зовсім не для підтримання ідеального порядку. Після довгих років, коли самим доводилося перебиватися випадковими заробіт-

ками, їм було важливо знати, що й вони нарешті можуть собі дозволити когось наймати. Рудольф у часи безробіття підробляв таксистом, до того ж нелегально, щоб не втратити соціальної допомоги, а Беттіна так само нелегально вечорами кельнерувала в кнайпі пакистанців за рогом їхнього дому. Тепер їхня постпролетарська солідарність якимось химерним чином уживалася з гордістю бізнесменів-неофітів, а прагнення дозволити собі все, що раніше знаходилося за недосяжною межею розкоші, — зі спробами зберегти лояльність до тих, хто продовжує залишатися за цією межею. Якби прибиральницею в них була не Христина з її вищою музичною освітою й багатолітнім педагогічним досвідом, а грубувата тітка з глибокого села, їм, мабуть, було б легше. Бо тоді вони могли б тішити себе, що роки, витрачені на навчання, таки не минули марно, а соціальне розшарування справедливо проходить уздовж демаркаційної лінії особистої культури та загального розвитку. Але Христина не вписувалася в цю струнку й зручну схему, тому в їхні стосунки до щирої доброзичливості й демократичної поблажливості домішувалося ледь помітне почуття провини.

Христина цінувала їхнє ставлення, але в безлюдному помешканні їй працювалося значно комфортніше. Адже після дружньої бесіди за кавою та читання газети рано чи пізно наставав момент, коли господарі переходили на веранду й сідали грітися на сонці або розкладали якусь настільну гру й бавилися в неї разом із дітьми, а вона йшла до комірчини, щоб узятися за відро й ганчірки. І тоді їй здавалося, що краще б не було жодного дружнього триндіння за кавою, краще б відразу все було чесніше, брутальніше та без зайвих реверансів.

Хоча, ясна річ, тепер Христина вже реагувала на всі ці тонкощі далеко не так загострено, як на початку свого перебування тут. Можливо, через те, що вже могла собі дозволити

вибирати клієнтів і не погоджуватися працювати в усіх під-ряд. До того ж вона навчилася з першої розмови відрізняти людей, з якими спрацюється, від різних фріків, що намагалися відігратися на ній за власні проблеми та невдачі.

Як, скажімо, один із її перших клієнтів, який зачекав, поки вона закінчить прибирання, потім покликав її до туалету, розстібнув ширінку й полив сечею стіни та підлогу. А потім запропонував їй вибір — прибрати це й отримати домовлену суму або йти додому без нічого.

Чи подружня пара дуже заможних юристів, які удвох займали триповерховий особняк і платили їй раз на місяць банківським перерахунком. Тих ніколи не було вдома, коли Христина прибирала, і кілька місяців вона пропрацювала спокійно. А потім якогось дня замість оплати надійшов лист із описом недоліків роботи, помічених за останній місяць. Перелік складався із 20 пунктів на зразок: «Згідно з перевіреними фактами, пилюку в четвертому ряду книг у шафі в гостьовій кімнаті витирали не щоразу, а через раз, а рамки фотографій протирали взагалі лише раз на тиждень», «посуд було складено до посудомийки в неправильному порядку — згори завжди мають бути лише горнята та склянки, натомість там була одна тарілка» чи «в туалеті для гостей завжди слід залишати 4 запасних рулони туалетного паперу, одного разу там було лише 3» тощо. За ці недоліки з неї було вирахувано 105 % платні, і вона залишалася винною господарям ще 5 %, які їй великодушно пробачили. Закінчувався лист формулюванням: «Фрау Мюллер не налаштована платити більше, ніж належить».

Іще в колекції з минулого була подружня пара, яка чекала на її прихід, щоб почати кохатися в спальні, відділеній від їдальні їхньої двокімнатної квартири лише розсувними дверима з матового скла. Трапилося також кілька збоченців, які пропонували сексуальні послуги, й агресивний тип,

що погрожував кухонним ножем. Ну і, ясна річ, безкінечна вервиця домогосподарок, яким неможливо було догодити і які ходили за нею крок у крок та показували кожну пропущену пилінку й невідмиту плямку на склі чи дзеркалах. Були й такі, яким хотілося «поспілкуватися», і саме вони дратували Христину найбільше своїми безкінечними: «А знаєте, та парочка з квартири навпроти — ну вони вже просто зовсім знахабніли. Учора о 17.15 припаркували своє авто просто перед дверима гаража сусідів. Я годину сиділа біля вікна, бо якби раптом сусіди повернулися, треба ж було їх повідомити, чиє авто заважає їм заїхати до гаража».

Христина не любила понеділків. Понеділки мало хто любить, і це лише посилювало її роздратування, бо змушувало усвідомлювати ще й власну пересічність, а водночас і неспромогу з нею змиритися.

Цей понеділок обіцяв бути особливо довгим. Крім помешкання Беттіни і Рудольфа (чотири години) належало ще прибрати нагорі, у батька Беттіни (година), потім у сліпого музикознавця Рольфа Мікшунеску (чотири години), далі в Еви, де можна буде залишитися або піти додому. Але думку про повернення додому Христина наразі намагалася відігнати від себе якомога далі.

* * *

Сходи до її кабінету були стрімкими й довгими. Третій поверх старої австрійської будівлі. У якій-небудь панельній багатоповерхівці з тих, де жила Христина, це був би вже як мінімум п'ятий поверх. Ліфтом вона не користувалася. Сходи ніколи не обманювали. Варто було попустити собі на кілька тижнів, а іноді навіть днів, і після підйому починало шалено битися серце, бракло повітря, а діставшись нарешті нагору, доводилося відсапуватися ще кілька хвилин.

Літературно-художнє видання

СНЯДАНКО Наталка
Фрау Мюллер не налаштована платити більше
Роман

Головний редактор *С. С. Скляр*
Завідувач редакції *К. В. Шаповалова*
Відповідальний за випуск *Т. М. Куксова*
Редактор *Р. В. Мельників*
Художній редактор *Н. В. Переходенко*
Технічний редактор *А. Г. Верьовкін*
Коректор *І. Г. Веремій*

Підписано до друку 12.08.2013. Формат 84x108/32.
Друк офсетний. Гарнітура «Minion». Ум. друк. арк. 15,96.
Наклад 3000 пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: cop@bookclub.ua

Віддруковано з готових діапозитивів
у ДП «Видавництво та типографія “Таврида”»
95040, Україна, АРК, м. Сімферополь, вул. Ген. Васильєва, 44

Видавництво Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
www.trade.bookclub.ua

ГУРТОВИЙ ПРОДАЖ КНИГ ВИДАВНИЦТВА

ХАРКІВ

ДП з іноземними інвестиціями
«Книжковий Клуб «Клуб Сімейного
Дозвілля»»

61140, г. Харків-140,
просп. Гагаріна, 20-А
тел/факс +38 (057) 703-44-57
e-mail: trade@bookclub.ua
www.trade.bookclub.ua

Одеський підрозділ

65063, м. Одеса, вул. Армійська, 8-В
тел. +38 (048) 776-07-67
e-mail: odessa@bookclub.ua

ЗАПОРІЖЖЯ

ФОП Савчук Ю. Д.

69057, м. Запоріжжя, вул. Новобудов, 3
Тел.: +38 (050) 347-05-68
e-mail: vega_center@l.ua

ДОНЕЦЬК

ТОВ «ВКФ «Універсальний бізнес»»

83096, м. Донецьк, вул. Куйбишева, 131-Г
Тел.: +38 (062) 345-63-08
+38 (062) 348-37-92
+38 (062) 348-37-86
e-mail: ksd@kredo.net.ua

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»

служба роботи з клієнтами:

тел. +38 (057) 783-88-88

e-mail: support@bookclub.ua

Інтернет-магазин: www.bookclub.ua

«Книжковий клуб», а/с 84, Харків, 61001

Сняданко Н.

С53 Фрау Мюллер не налаштована платити більше : роман / Наталка Сняданко ; передм. А. Любки. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2013. — 304 с.

ISBN 978-966-14-5689-0

Коротке повідомлення кримінальної хроніки в ранковій газеті може стати саме тим поштовхом, який спонукає людину по-новому глянути на своє життя. Христина і Соломія разом вирушали до Берліна на пошуки щастя. Тіло однієї з них тепер лежить на бруківці, обведене крейдою. Але що підштовхнуло молоду жінку до цього кроку? Можливо, нерозділене почуття до своєї подруги?

УДК 821.161.2

ББК 84.4УКР